

1990-cı il yanvarın 20-də Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü pozmaq cəhdlərinə, keçmiş ƏSQRİ rəhbərliyinin Azərbaycanla bağlı apardığı qərəzli siyasətə yerli rəhbərliyin xalqımızın mənafeyinə zidd mövqedə durmasına qarşı etiraz əlaməti olaraq küçələrə çıxmış dinc əhaliyə divan tutmaq məqsədilə Bakıya və Respublikanın digər rayonlarına sovet hərbi hissələri yeridildi.

Azərbaycan xalqının milli azadlıq mübarizəsi

Dinc əhalini kütləvi etiraz çıxışlarının ağır hərbi texnikanın köməyi ilə vəhşicəsinə dağıdılması təkcə süquta uğramaqda olan sovet siyasi sisteminin qorunması cəhdi kimi deyil, həm də azərbaycanlıların tarixi torpaqlarından sıxışdırılıb çıxarılması ilə bağlı çar Rusiyasının əsrlərlə apardığı məqsədyönlü siyasətin yeni şəraitdə davamı idi.

1988-ci ildə azərbaycanlıların Ermənistanda və Dağlıq Qarabağda etnik təmizləməyə məruz qaldığı erməni millətçilərinin Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları ilə çıxış etdiyi bir vaxtda başda M.Qorbaçov olmaqla sovet rəhbərliyi Azərbaycan xalqının üzləşdiyi təhlükələrə və faciələrə münasibətdə seyrçi mövqə tuturdu. Bu isə ərazi bütövlüyünü itirmək təhlükəsi ilə üzləşmiş Azərbaycan xalqının etirazına səbəb olurdu. Sovet rəhbərliyi isə xalqın bu haqlı tələbinə əməl etmək əvəzinə, 1990-cı il yanvarın 20-də Azərbaycana

hərbi qoşun hissələri yeritdi və qanlı faciə törətdi. Görünməmiş qəddarlıqla keçirilən cəza tədbirləri nəticəsində heç bir günahı olmayan 133 dinc sakin öldürüldü, 744 nəfər yaralandı, 841 nəfər qanunsuz həbs edildi. Həlak olanların arasında qadınlar, uşaqlar və qocalar olmuşdur. Bu hadisə sovet rejiminin törətdiyi ən qanlı faciələrdən biri və dinc əhaliyə qarşı yönəlmiş vəhşi bir cinayət hadisəsi idi.

Həmin dövrdə xalqımıza ən böyük mənəvi dəstəyi Moskva-da yaşayan və M.Qorbaçovun təqib və təzyiqləri ilə üzleşən

ümummilli lider Heydər Əliyev verdi. Bu görkəmli şəxsiyyət hər an təhlükə ilə üzləşə biləcəyinə baxmayaraq 1990-cı il yanvarın 21-də Azərbaycanın Moskvadakı daimi nümayəndəliyinin binasına gəldi və törədilmiş faciə ilə bağlı çox ciddi bəyanat verdi. 20 Yanvar faciəsində əli olan Azərbaycan və sovet rəhbərliyini ifşa etdi, onların xalqımız qarşısında tarixi məsuliyyət daşdıqlarını vurğuladı.

Təəssüf ki, 20 Yanvar faciəsindən sonrakı dövrdə Azərbaycanda hakimiyyətə gələn qüvvələr bu hadisəyə siyasi-hüquqi qiymət vermədilər. Yalnız Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə o zaman Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin 1990-cı il 21 noyabr tarixli qərarı ilə 20 Yanvar faciəsinə siyasi qiymət verildi. Ali Məclisin həmin qərarı ilə 20 Yanvar faciəsi Azərbaycanın suveren hüquqlarına, respublikada gedən demokratik proseslərə qəsd kimi qiymətləndirildi. Eyni zamanda Azərbaycan SSR Ali Sovetindən xahiş edildi ki, 20 Yanvar günü hər il Azərbaycanda Milli mətəm günü kimi qeyd edilsin.

1993-cü ildə ulu öndər Heydər Əliyevin yenidən siyasi hakimiyyətə qayıdışından sonra 20 Yanvar hadisəsinin baş verməsi səbəblərinin araşdırılması və onu törədənlərin məsuliyyətə cəlb olunması məsələsi istiqamətində mühüm addımlar atıldı. Ümummilli liderin 1994-cü il yanvarın 5-də 20 Yanvar faciəsinin 4-cü ildönümünün keçirilməsi ilə bağlı verdiyi fərmanda Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinə faciəyə tam və əsaslandırılmış siyasi-hüquqi qiymət verilməsi tövsiyə olundu. Milli Məclis 1994-cü il martın 29-da 1990-cu il yanvarın 20-də Bakıda törədilmiş faciəli hadisələr haqqında qərar qəbul etdi. Bununla da Prezident Heydər Əliyevin təşəbbüsü və təkidi nəticəsində 20 Yanvar faciəsinə dövlət səviyyəsində hüquqi-siyasi qiymət verildi.

1993-cü ildən başlayaraq 20 Yanvar faciəsinin xalqımızın tarixindəki yeri və rolu bu faciənin əbədiləşdirilməsi və bütün dünyaya ictimaiyyətinə çatdırılması yönündə mühüm işlər görülmüşdür. Bakı şəhərinin ən hündür

yerində yerləşən Şəhidlər Xiyabanında Azərbaycanın azadlığı uğrunda mübarizədə şəhid olanların xatirəsinə ucaldılmış məhəmmədşəm "Əbədi məşəl" abidə kompleksi də ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə tikilmişdir və 2000-ci il yanvarın 17-də imzaladığı Fərmanla 1990-cı il Yanvar faciəsi zamanı şəhid olanlara "20 Yanvar Şəhidi" fəxri adı verilmişdir. 20 Yanvar hadisəsi xalqımızın yaddaşına qanlı faciə kimi daxil olsa da bütövlükdə milli tariximizin ən şanlı və qəhrəmanlıq səhifələrindən birini təşkil edir. Məhz 20 Yanvardan başlayaraq, Azərbaycan xalqı SSRİ-nin tərkibində ədaləti bərpa etməyin qeyri-mümkünlüyü və milli haqlarımıza obyektiv yanaşma nümayiş olunacağına öz inamını birdəfəlik itirdi. O zamana qədər "ədələtli" SSRİ və qətiyyətli ölkə rəhbəri uğrunda aparılan mübarizə müstəqil dövlətçilik mübarizəsi ilə əvəz olundu. Odur ki, 20 Yanvar Azərbaycan xalqının milli müstəqillik mübarizəsinin başlanması və xalq hərəkatının qəhrəmanlıq səhifəsi kimi qəbul etmək lazımdır. Bu hadisə xalqımızın dövlət müstəqilliyi uğrunda mübarizəsinin tarixi dönüş məqamı olmuşdur. Xalqımız 1990-cı ilin 20 Yanvarında hərbi, siyasi və mənəvi təcavüzə məruz qalsa da, tarixi qəhrəmanlıq ənənələrinə sadıq qaldığını, çətinliklərlə üzləşməsinə baxmayaraq, azadlıq və müstəqillik uğrunda sarsılmaz mübarizə apardığını bütün dünyaya nümayiş etdirdi.

● Nailə ALIŞOVA

